

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 10.

V Ljubljani, 1. oktobra 1894.

Leto XXIV.

Večer.

Solnce se je vže nagnilo,
Krasno se žari nebo,
Pesnico večerno milo
V logu tičice pojo.

S paše čeda se pomika,
Delavci domov hite,
V čast Marije iz zvonika
Se zvonovi oglase.

Sapica pihlja pohlevno,
Lahko čuti se srce,
Zabi vso težavo dnevno,
Duh pošilja v raj želje.

Luna mila na višavi
V čistem svitu zablišči,
Zvezd nešteto nam v daljavi
Glasno v srce govori.

„Božja roka, vsaka pravi,
Nas prižiga vsako noč,
Da svedočimo v višavi
Njeno velečast in moč.“

V sreči se mi zbuja želja:
O da bi trenutek ta
Me ponesel v kraj veselja,
Kjer moj duh svoj dom ima.

—va.

Delaj dobro, ne bodeš se kesal!

(Povest iz dalmatinskega življenja.)

emljevid poznate, mladi prijatelji moji! Gotovo veste tudi, da je pet delov sveta in da se jeden imenuje Afrika, kjer je najhujša vročina in kjer so zamorci domá. V Afriko vas sedaj popeljem v duhu in sicer na vzhodno stran Afrike, ki je obrnjen proti jutru. Pa vem, da me že debelo gledate, češ: zgoraj je zapisano, da bo ta povest vzeta iz dalmatinskega življenja. Mislili smo, da nam boš povedal kaj o Dalmatinceh, ki so naši bratje slovanski, ná, sedaj pa nas hočeš peljati takó daleč v Afriko. Saj tam ni Dalmatincev! Prijateljčki, le lakše, lakše, prevročo kri imate. Na koncu povesti boste sodili, ali so Dalmatinci v Afriki ali ne. Ali mar Slovencev ni mnogo v Ameriki, in še v tisti nesrečni Braziliji? O, vam že še kdaj povem, kakó se godí ubogim Slovcem v Braziliji. Toda za danes moramo v Afriko in sicer doli globoko na vzhodno stran. Tam se jedna dežela imenuje Kafirski dežela. V njej prebivajo Kafirski, jako pogumni in vojskoljubni ljudje. Pečajo se z živinorejo in lovom, nekoliko tudi s poljedelstvom in ribištvom. Kadar bi si radi kaj lepega kupili, gredó v mesto, ki leži prav ob morji. To morje se imenuje indijski ocejan, ali indijsko morje. Tistemu mestu pa se pravi Mozambík (piše se pa: Mozambique). Tam mimo se je vozil pred več sto leti sv. Frančišek Ksaverij, ko je potoval v Indijo oznanovat malikovalcem sv. vero Kristusovo. To mesto je imenitno tudi zaradi tega, ker tam prodajajo zlató. Kopljejo ga pa notri v deželi. Vse polno ljudij je, ki iščejo po gorah in ravninah, kje bi našli kako zlato žilo. Komur se posreči, da jo najde, zabogati v enem jednevu; marsikateri pa zastonj išče, ne zrna zlatá ne najde in ne zasluži toliko, da bi imel kaj jesti. Sedaj pa pazljivo berite!

Bilo je pred kakimi dvajsetimi leti. Tam sredi kafirske dežele, kake dve uri oddaljen od neke vasi z imenom Punta Arena, sedel je ob vznožji neke gore že bolj póstaren mož. Solnce je silno pripekalo. Ubogemu možu je pot lil z obraza kar curkoma. Ves zagorel je bil. Naslanjal je glavo na nekaj kramp ali rovnico. Dolgo je bil ves zamišljen; ni izgovoril besedice. Slednjič globoko izdihne: „Moj Bog! kako me nesreča preganja povsod! Vže več ko jedno leto lazim tod okrog, kopljem in rijem po zemlji, pa ne najdem ne kepice zlata. Drugi moji tovariši so pa mnogo srečnejši. Mnogi so že obogateli; drugi so vsaj nekaj dobili. Jaz pa nič. Kar sem prinesel denarja s seboj, vse sem že potrosil za svoj vsekdanji živež. Zadnje krajevarje imam še. Ako si danes kupim za-nje kruha, jutri nimam več kaj v usta deti, in čaka me grozna smrt — v tej daljni deželi — tako daleč od doma, — in domu ne morem več, nikdar več! — O uboga žena, ubogi otroci!“ Razjokal se je mož kakor dete!

Ti, mladi, brezskrbni čitatelj, vprašuješ me pa začudeno: Odkod pa je ta mož? Kako je prišel v daljno kafirsko deželo? Zvedi ob kratkem. Mož je bil

doma z dalmatinskega otoka Brača. Ako se z ladijo pelješ od Trsta proti vzhodu, ob morskem obrežju vedno dalje, prideš čez kakih 12 ur do otoka Brača. Tam je imel naš Marko Dragič, tako se je imenoval oni mož, gostilnico. V začetku mu je šlo dobro. Žena in otroci so bili srečni z njim vred. Pa kolo sreče se je zavrtilo. Prišli so drugi kupčevalci, napravili so si tudi svoje gostilne, ter so s časom izpodrinili Marka, takó da je vedno manj iztočil, vsako leto imel izgubo, nazadnje pa zabredel v dolgove. Blizu tri tisoč goldinarjev dolga je naredil. Nazadnje mu nihče več ni hotel posoditi. Prišli so celó upniki ter mu prodali hišo in vse imetje, da so si dobili nazaj svoj denar. Marko in vsa družina je bila brez strehe, brez pomoči. Ubogemu Marku je bilo neizrečeno hudó; njegova pridna in dobra žena sama tudi ni vedela, kje bo dobila kruha za lačne otročiče.

V tistem času je pa mnogo Dalmatincev hodilo v Afriko v kafirsko deželo zlata iskat. Mnogi so se bili vrnili bogati. To je vleklo še druge. Tudi našega Marka prime ta želja. Tam zabogatim, mislil si je, in hišo zopet nazaj kupim. Le ženo in otroke mu je bilo težko pustiti. Toda žena sama mu je dajala srčnost: „Če Bog da srečo, v jednom letu si pridobiš toliko denarja tam v Afriki, da bomo zopet lahko živeli; med tem časom bodem pa jaz noč in dan delala, da preživim otročiče.

Marko je imel najlepše upanje, da ga čaka sreča v Afriki. Dober sosed mu je posodil toliko denarja, da je imel za pot in pa nekaj časa za živež, dokler kaj ne najde v zlatorodni zemlji.

Z nekaterimi tovariši se je vkrcal na ladijo ter se odpeljal proti Afriki. Po jednomesečni vožnji so dospeli v mesto Mozambik. Same tuje obraze je videl. Vendar so po dolgem iskanji dobili nekega Dalmatincea, ki je bil vže delj časa v deželi. Ta jih je peljal v notranje kraje, kjer so neizmerno velike planjave, pa tudi cela gorovja, še nepreiskana. O vseh teh krajih pa se je trdilo, da krijejo zlato v sebi. Marku je srcé močno bilo, ko so šli vedno dalje od morja v notranjo deželo. Sem ter tja so videli kakega samotnega kopača; vsak je bil ves zamišljen v svoje delo. Brskal je po prsti, če ni morda odkopal zlate rude. Dalmatinci pa so šli dalje in dalje, dokler niso prišli v čisto samotne kraje. Tam so se razdelili. Vsak je šel na svojo stran kopat in iskat zlate sreče. Pa kakor sem že prej omenil, naš Marko ni našel ni sreče ni zlatá. V začetku se je še tolažil, češ, precej ne more biti, pozneje pa že zadenem ob kako žilo. Živel je kaj ubožno. Kupoval si je kruha v vasi Punta Arena; imel je do tja, kakor že povedano, kaki dve uri hoda, časih tudi več, če je dalje zašel v gore. S teškim srcem je šel vsak teden jedenkrat v ono vas, še težje se je vračal v svoje gore. Strašne misli so mu rojile po glavi: kaj bo, če kmalu ne dobim zlate rude? Tako je preteklo v teh skrbéh in bridkostih jedno celo leto. Med tem mu je pošel ves denar; in sedaj razumeš, čitateljček, zakaj je tisti dan tako bridko jokal in vzdihoval? Dolgo je tam sedel in premišljal. Solnce se je že pričelo nagibati k zatonu. Mrak je nastopal. Marko se zdrami iz svojih globokih mislij. Utrujen vstane in reče: „Naj bo, kar hoče! Živeti takó ne morem več. Jutri poskusim zadnjikrat svojo srečo. Ako ne najdem ničesar, potem pustim vse in si poiščem kako službo v mestu, da si prislužim v nekaj letih vsaj za pot do doma! O uboga žena, ubogi otroci! Zastonj čakate, da se vrne vaš oče z denarjem domov. Večji

siromak je sedaj kakor prej kedaj. O Bog, moj Bog! s čim sem zaslužil tako kazen, s katero me tepeš?“

Nič ni prav vedel, kam bi se obrnil. Truden in onemogel je bil že takó, da se je težko še držal pokonci. Tu mu hipoma šine v glavo neka nova misel. Reče: „Vem, kaj bom storil. V Punto Arenu pojdem. Tam je velika gostilnica. Celo leto nisem pil družega nego slabo vodo. Za jutri se hočem pokrepčati. Za zadnje novčiče, ki jih še imam, kupim si kapljico vina.“ Kakor je sklenil, tako je tudi storil. V mraku je počasi korakal proti vasi „Punta Arena.“

(Konec prihodnjic.)

Moj voz.

9. Goba.

Goba, velikonočna goba, pa prav zares tudi zasluži, da se je spomnim ter jo sprejemem na svoj voz.

Po zimi je na deželi veliko časa in človeku pride na misel to in ono. Odrasli se menijo, kako bodo spomladi kmetovali; no, otroci smo delali pa tudi svoje načrte. Skozi naše okno se vidi na naš vrt. In veste, kaj sem jaz neko zimo posebno rad pogledoval na vrtni ograji? Ej, tam je bila stara vereja, na nji pa je rastla stara goba. K tej gobi so mi uhajali pogledi in vedno sem ukrepal, ali je vže pripraven čas, da bi jo odrezal, ali bi še počakal, da se še nekoliko poredi. Pa sem nekoč poprašal očeta, če bi kazalo, da odrežem od vereje gobo ter jo posušim. „Nič se še ne mudi, le potrpi,“ dejali so mi, in čakati je bilo treba.

Ali dolgo pa le nisem strpel, da bi ne bil gobe odrezal. I, kaj si menite, to je bilo nevarno! Rahlov Janko je sušil za pečjo vže štirinajst dnij velikansko gobo, drugi otroci so imeli vže tudi pripravljene svoje, jaz pa še nič! Kaj bi bilo, da je kdo skrivši odrezal na našem vrtu gobo, kje bi bil dobil jaz revež drugo, ko nisem vedel nikjer za njo? In o veliki noči je ne dobiš tako lahko, kakor bi si kdo mislil. Pač jih ima ta ali ta po več, toda ne posodi ti je nihče, zato ker vsak dobro vé, da bo dobil na velikonočno nedeljo najmanj pomarančo in nekaj piruhov pri vsaki hiši, kamor bo prinesel veliko soboto zjutraj blagoslovljeni ogenj. Tudi jaz sem se bil vže dogovoril pri dveh sosedih, da bom šel za nju po blagoslovljeni ogenj — da ga preskrbim za dom, to je jasno samo ob sebi — zato se mi je bilo treba podvizati, da dovolj zgodaj poskrbim za gobo.

Kar na tistem sem se zmuzal neko jutro k vereji ter pričel odrezovati gobo. Pa menite, da sem kaj opravil? Prav nič! Pipec se je krivil, da sem se vže bal, da se mi zlomi, goba pa se je držala kakor klop. No, sem si pa drugače pomagal. V veži je bil shranjen klestilnik; ta je pa hitro pokazal gobi, kako se ji je ločiti od vereje. Jedna skrb je bila toraj odstranjena: gobo sem vže sušil za pečjo. Ali če hoče človeku nagajati, pa mu nagaja, naj bi imel še lepše nape-

ljano. Mati so imeli peko ter v peči zakurili gromado kakor vselej, kadar so pekli kruh. Peč je bila dobro razbeljena, kruh vže vsajen, in komaj sem čakal, da bi bil pečen hlebček. Ná, pa mi je nesreča pregnala ves glad. Po izbi se je začelo kaditi, čuden duh jo je napolnil — —. „Hm, kaj se pa žge? Pa ne da bi se bila užgala tvoja goba?“ jeli so oče za mizo pogledovati okrog sebe. Brž so staknili za pečjo mojo gobo, ki je pri prevroči peči zares začela tleti, ter jo neusmiljeno vrgli v veži v škaf vode. Pa še malo ošteli so me, češ, čemu sem tako nepočakan, kdaj bo še velika noč, zažgem naj, potem bom pa imel!

Kaj mi je koristilo, da sem sušil gobo, ko se je sedaj tako namočila v škafu? Hudo mi je bilo, in ko se je peč ohladila, dejal sem jo vnovič na gorko. Toda odslej sem pazil, kadar je bilo v peči količkaj bolj zakurjeno, ter gobo še pred velikim tednom dobro posušil. Ali še nekaj mi ni dalo miru. Treba je bilo gobo privezati, ker jo mora človek domov grede vrteti, da mu ne ugasne, ampak vedno bolj gori. Ali moja goba je bila neznansko trda, priprave pa nisem imel take, da bi jo bil prebodel. Vsak evek, če sem še bolj pazil, zlomil se mi je ob tem prebadanji. Po večdnemnem trudu šele sem dobil pod streho v starem železji trdno žico, s katero sem prebodel gobo. No, sedaj mi ni bilo težko dejati jo na močno vrstico. Popolnoma pripravljen za veliko soboto sem konec posta mirne vesti pričakoval časa, ko pojdemo po blagoslovljeni ogenj. Ali glejte, človek vse premalo premisli. Rahlov Janko, ki je prišel k nam v vas, zavrgel mi je vrstico, češ, da ni za nič, ker mi bode brž zgorela, če le začne goba tleti proti luknji, kjer sem imel privezano. „Glej no, saj bi se mi res lahko pripetilo kaj takega,“ dejal sem ves v strahu ter précej jel premišljevat, kje bi se dobilo kaj železne žice. Sreča, da je materi pred kratkim počil lonec, v katerem so kuhali kravam korenje in krompir in ki je bil zvezan z železno žico. Ker lonec ni bil več za rabo, treščil sem ga ob zid, žico pa odpletel in navezal na njo gobo.

Približala se je velika sobota. Še pred šestimi sem bil vže pri Rahlu, zakaj z Jankom sva se zmenila, da pojdeva skupaj. Meni se je vže mudilo, dasi je bilo blagoslavljanje ognja šele ob sedmih, in do cerkve ni bilo več kakor pičlo četrť ure, jej, pa so pri Rahlu šele začeli moliti rožni venec. V našem kraju je namreč navada, da molijo v postu zjutraj in zvečer rožni venec, ker imajo več časa in je post čas pokore in molitve. No, moliti mi je bilo treba z drugimi vred, čeprav sem bil kakor na trnji. Komaj so naredili Rahlov oče konec molitve križ, pa sva jo ucvrla z Jankom, kakor bi gorelo za nama. Za cerkvijo je bilo vže vse polno otrôk iz vseh krajev župnije, in gnječa je bila okrog ognja, da je bilo joj. Dobro, da je bil z menoj Janko, ki se je brž preril v prvo vrsto ter tudi meni naredil prostorček. Ali slabo sva jo naletela! Veter je vlekel na najino stran ter nama zanašal dim v oči, da sva imela takoj vse solzne. „Tukaj ni nič,“ dejal je Janko. „Veš, kaj, Ivan, pojdiva rajša na drugo stran.“ „Pa še bolje bode tam, zato ker bodo od te strani prišli gospodje blagoslavljat, in bi se bilo nazadnje treba ogniti.“ Zopet je bilo precěj prerivanja, predno sva bila pri ognji. Toda zopet ni bilo za vse dobro. Tisto leto je bila velika noč pozno, zato sem šel vže bos po blagoslovljeni ogenj. Zadnji so vedno silili, da bi bili bližje, ná, pa me je kdo porinil, da sem stopil na žrvavico; to pa boli in peče, hencano, koliko se trpi, še predno je ogenj blagoslovljen!

Ob sedmih so blagoslovili ogenj. To se je vse usulo in vpilo, ko je odšla duhovščina! Ogenj je bil v hipu razbrskan. Ta je jokal, ker je menil, da ne bo mogel prižgati gobe, oni je vže veselo tekel domov, tretji je na vso moč vrtel gobo, ker se ni hotela vneti. Pa kako naglo se je vršilo vse to! Z Jankom sva še precēj hitro prižgala svoji gobi in stekla proti domu. Doma pa brž k sosedovim, kjer sem prižgal majhen košček gobe, ki sem ga bil vže prej odrezal od velike, zakaj veliko soboto se mudi in človek ne utegne pri vsaki hiši posebej gobe odrezovati. In kako pametno je, če ima kdo vže pripravljeno narezano gobo, priča najbolj to, da bi me bil pri sosedu Desniku kmalu prehitel Nadležnikov Jakec, kateri bi si bil tudi rad prislužil kaj piruhov. Jakec je poskušal odrezati gobo, jaz sem pa ta čas vže prižgal svoj košček ter ga dal Desnikovi materi, da so ga vrgli v peč in potem zakurili z blagoslovljenim ognjem. Jakec pa je moral žalosten oditi. Še huje pa mu je bilo velikonočno nedeljo, ko me je videl s piruhi in pomarančo na Desnikovem pragu. I, pa ni koristilo nič, poprej naj bi se bil bolj požuril in pa gobo dobro pripravil!

Tako in podobno sem imel nekaj let skrbi in opravka z gobo, dokler nisem šel od doma in dokler ni brat Tomaž stopil na moje mesto. I, trpelo se je z gobo, trpelo, ali kje se pa no?

Kajtimar.

Iz naše vasice.

(Piše Janko Barlè.)

XXI.¹⁾

J, saj pravim, mlada leta v domači vasici, ni vas več, ni. Ko se je človek jedva dobro zavedal, da je na svetu, hajdi pa zapusti domačo vas za deset mesecev in zameni jo z mestom. Nù, počitnice so res še bile, alj kaj, ker so tako hitro minule! In sedaj? — — — Sedaj še tistih ni, in ne bode jih več. To je vse, da se človek še kedaj spomni na tista lepa leta.

Hm, to smo bili kampeljni v tistem času, ko smo trgali vsak svoje hlačice v vaški šoli. Kdo bi nas ukrotil? Naš dobri učitelj, koliko je imel opraviti, da smo vsaj nekoliko mirno sedeli v tistih oskih klopeh. In če smo bili le nekoliko sami, ala, to je bilo, kot v panju, ko se čebele pripravljajo, da bodejo rojile. To smo bili tiči! A ko je šola minula, usuli smo se doli po stopnjicah, da bi mislil, stopnjice se bodejo podrle. Kaj hočete, nismo bili najbolji, ne!

Sedel sem v drugi klopi prav za tistim Mlinarskim Jožetom, kateri je imel tako lično torbico. Kupil mu jo je oče na sejmu, ker je bil dobro dete. To smo mu zavidali torbico, saj nobeden od nas ni imel take. Kožnata je bila, obrobljena z rudečim trakom, a v sredi bili so kozji parkeljčki. Hej, koliko bi dal, če bi imel tudi jaz tako lično torbico!

Jožek sedel je kot dober otrok vedno lepo mirno. Roke je imel na klopi, lice mu je gledalo v gospoda učitelja in odgovoriti je znal na vsako vprašanje.

¹⁾ Glej: „Vrtec,“ I. 1893, str. 198.

Le torbice ni nikoli odložil, visela mu je vedno ob strani. Meni tista torbica ni dala miru; dokler je nisem jedenkrat pošteno skupil. Če sem le količkaj mogel, igral sem se z jermenom od torbice, a jedenkrat domislil sem se, da bi bila to velika šala, če bi Jožku odpel zaponec na jermenu, na katerem je torbica visela, tako da ne bi on opazil ničesar. Kadar bi vstal, padla bi mu torbica doli, a cela šola bi se nasmijala, jaz pa najbolj.

Spravil sem se precej na posel, ali počasi je šlo, ker se je Jožko, kot da je nekaj čutil, nemirno premikal sem ter tja, tako, da je to opazil celo gospod učitelj.

— „Kaj pa je tebi danas, Jožek, da si tako nemiren?“ — poprašal ga je.

— „Moji torbici nekdo miru ne da“ — odgovoril je oni, da si je bilo jasno kot beli dan, da sem ta nekdo jaz. Gospod učitelj ni rekel ničesar, nego je dalje tolmačil nekakove račune. Miroval sem nekoliko časa, ali torbica mi ni dala miru, posebno, ko se mi je zazdelo, da gospod učitelj več ne pazi name. Nadaljeval sem zopet počasi svoje opravilo, prav oprezno, da Jožek ni ničesar opazil, in ravno sem odpel jermenčec, ko je bila šola končana. Vzdignili smo se k molitvi, ejej, to je bilo veselja in smeha v celem sosodstvu, ker je Jožkova torbica ostala na klopi. Baš smo hoteli početi moliti in vse se je vže umirilo, kar se je začelo po šoli glasno plakanje, a med njim pa tudi besede: — „Moja torbica, moja torbica.“

— „Sedite!“ — zapovedal je gospod učitelj. — „Kaj ti je Jožek!“

— „Jer-jermenec“ — plakal je oni — „mi je nekdo na tor-torbici prerezal ali pretrgal.“

Začul sem svoje ime in zapoved, da naj pridem venkaj. — „Toraj ni ti dala torbica miru, ti nadloga razposajena, kaj si napravil?“

— „Igral sem se z jermenčkom, pa sem zaponec odpel“ — odgovoril sem jaz ponižno.

— „Toraj tako; ne, da bi pazil, saj tako ničesar ne znaš, čakaj, čakaj, dobiš vže z jermencem.“

In tako se je tudi zgodilo. Jožek je spoznal, da je torbica cela, zapel je zaponec in prenehal je plakati. Še celo smejal se je, da si so mu polzele po licu še debele zadnje solze, pri meni je bilo pa narobe. Palo jih je precej, tako da sem se plakal jaz, kateri sem se popreje smejal. Nù, ko sem zopet na prostem, pozabil sem zopet na šibo. Jožkova torbica je pa imela nekoliko časa mir.

Bog vedi, slučaj ali kaj je bilo? Precej časa je že preteklo od onega dogodka s torbico, tako, da sem jaz vže pozabil na to, da si sem bil stari nagajivec. Zopet je bilo pod podukom. S Selanovim Matičkom, kateri je sedel poleg mene, imela sva vedno kakovo stvar, da je čas hitreje minul. Zdaj je jeden drugega sunil, zdaj brcnil, zdaj skril klobuk, kakor je že navadno pri takih žrjavih. Jaz sem se takrat ravno igral z ono posodico, v kateri je bilo črnilo. To še ne bi bilo nič takega, kar me najedenkrat sune oni Matiček nebodigatreba, roka je odskočila, a takisto tudi črnilo v posodici in preje kot bi rekel jeden, dva, že so bili parkeljčki na torbici Mlinarjevega Jožka politi s črnilom. Ejelij, to je bil jok, kot da bi siromaku pokopavali stariše. Stvar je bila jasna.

— „Kdo je to napravil?“ — poprašal je gospod učitelj.

— „Selanov Matiček me je sunil v roko!“ — oglasil sem se jaz milo.

— „Kaj se črnilo nosi v roki? Ven oba!“

Ejej, takrat sva jih pa dobila, da sva se jeden drugemu smilila, a torbica je pa vender ostala zapackana.

V tretje gre rado, pravijo. In res še jedenkrat sem jih nosil, kakor se spominjam. Pri nas je bil poduk dopoldne in popoldne. Mi, kateri smo bili bližnji, odhiteli smo vedno o poldne domov h kosilu. Seveda hoteli smo biti lahki kot ptica, pa smo vselej knjige pustili v šoli. Vender tega ni trpel gospod učitelj. Kolikokrat je dejal: — „Učenec mora imeti vse svoje pri sebi kot vojak. Zatoraj nosite knjige vedno s seboj, lahko se po potu tudi kaj prebere, saj tako ničesar ne znate.“ To smo pač poslušali nekoliko dnij, a potem smo zopet puščali knjige v šoli. Kar najedenkrat, ko smo se vrnili v šolo, pod klopjo ni bilo nobene knjige, nego so bile zložene v velikem kupu na mizi. Gospod učitelj je zapovedal, da si pridemo po nje, vender bile so drage. Za vsako knjigo dobil si dve gorki in jaz, kateri sem imel tisto navado, da sem vedno nosil vse knjige v šolo, dobil sem jih največ. Prav mi bilo.

Povedal sem vam to, mili prijateljčki, da veste, kakovi ne smete biti. V šoli se mora lepo paziti in gospoda učitelja poslušati, če se hočete kaj naučiti. Sprevidel sem to prihodnjega leta tudi jaz, pa sem bil čisto drugi in se nisem več bal šibe. Ljubil me je zato gospod učitelj, kakor tudi stariši, kateri so mi kupili torbico z rudečim obšivom in kozjimi parkeljčki, kakor je bila ona Mlinarjevega Jožeta. Le pridni bodite in radi molite, izvestno jo dobite tudi vi!

Počitniški spomini.

(Piše Basnigoj.)

Mlakarjev Janko ni bil napačen učenec. Prvi ni bil, saj vsi tako ne morejo biti prvi; zadnji pa tudi ne. Tako nekako pri sredi jo je vozil, in če kaj velja stari pregovor: „V sredi, v zlati skledi,“ ne bi mu mogel nihče kaj očitati. Ali Jankov oče je z modrim očesom tako presodil svojega sina, da bi Janko lahko prinašal še boljša spričevala domov. Mislil je toraj oče in si tako premislil, da sinu obljubi lepo plačilo, ako prinese konec šolskega leta odlično spričevalo. In kako plačilo mu je obljubil, kaj menite?

Pri zajutrkju pravi oče Jankotu: „Veš kaj, Janko, ti bi bil lahko še bolj priden. Če mi napraviš to veselje, da boš odličnjak, napravim ti jaz prav posebno veselje za počitnice.“

„Oče, ali bi bili vi zelo veseli, če bi bil jaz odličnjak!“

„Janko, veš, da bi bil!“

„Obljubljam vam, dobri moj očka, da se hočem truditi na vso moč, da bom odličnjak. Trudil se bom pa samo zato, da vam veselje napravim. Rekli so nam v šoli, da moramo starišem streči iz ljubezni, ne pa zaradi plačila. Jaz vas imam pa takole zelo rad“ ... In Janko se je skobalil na očetova kolena in prav tesno

objel dobrega očka. Priletnemu Mlakarju ste solzi kanili na sivo brado, solzi veselja, ker je videl, da ga Janko — njegov najmlajši otrok — zares ljubi.

„Vidiš, Janko, kakor posojuješ, tako se ti bo vračalo. Jaz bom pa prosil strijčka Tomaža, da te vzame na počitnice. Dva meseca boš skakal pod milim nebom, kakor se ti bo poljubilo. In strijček te bo vozil v kočiji in konjiči bodo peketal — po beli cesti, Janko pa na vozi — ali ne bo prijetno?“

Janko je še jedenkrat objel očeta. To je bila menda zahvala in prošnja, da se to vse zares izpolni. Potem je pa šel hitro k pisalni mizici in vse še jedenkrat ponovil, predno je šel v šolo.

Minolo je šolsko leto. Janko je bil mož beseda — oče pa tudi. Janko je bil odličnjak in oče ga je takoj drugi dan odpeljal v Dobovo k strijcu.

Ali kaj, ker na svetu vse tako hitro mine. Toda nobena reč pa menda ne tako hitro, kakor počitnice. Komaj se je Janko zavedel, vže je moral nazaj v mesto. In glejte ga! Štirinajst dnij je vže šola — a Janko je še vedno na počitnicah. Vidite, kako

sedi ob svojem pisalniku. Tako se drži, kakor kak modrijan iz starih časov. Mislili bi na prvi pogled, da dela težko nalogo, ki mu stiska mlade možgane, da mu veliki lasje lezejo na čelo in na modre oči. Prav tak je, kakor tisti učenjaki, ki imajo dolge lase in ki tako hudo izpod čela gledajo.

Toda pogledjmo, kaj piše! Le glejte, kar hočete; nič vam ne piše, niti ne računi, tako vam povem. Sedi in sedi, pa ni nobene črtice na papirji. Še pero tako nerodno drži, da ni ničemur podobno. Jankotu vse kaj drugega roji po glavi. Bog zna, kje so njegove misli! Malo bi mislili, da so pri strijcu na počitnicah. Nekaj bi

pač uganili, ali vsega pa ne. Kako neki? Bog zna, kaj je vse počel Janko dva cela meseca, ko je bil prost, kakor jagnje na paši. Veliko je Janko povedal, vsega pa le ni. Zamolčal je posebno rad tri dogodke. Gotovo jih zato ni pravil, ker bi se bil moral sam obtožiti, kako da je bil poreden in lahko mišljen. Ali človek ne sme samega sebe samo hvaliti. Povedati mora tudi napake, posebno takim, ki ga lahko poduče in posvare. Ko bi bil Janko to storil, ne bi bil morda noben človek za to vedel. Ker je pa molčal, povedal je strijcu očetu. Jaz sem bil pa tudi zraven in smo rekli, da bomo za kazen povedali vsem „Vrtčarjem,“ če ga prav nekoliko podražite. Tako se mu seveda ne sme nagajati, da bi bil žalosten. S tem bi prelomili zapoved, ki pravi: „Ljubi svojega bližnjega.“ Hhrati pa pomnite, da boste vi raje povedali, če ste napravili kako nerodnost, kakor da bi trdovratno molčali. Če ne poveste, pridete tudi v „Vrtec,“ in zvedeli bodo učitelji in stariši, in potem vam bo druga pela.

I.

Janko je imel posebno veselje do konj. Ko je bival pri strijcu, sukal se je vedno krog konjskega hleva. Kamorkoli je šel hlapec s konji, Janko je moral

z njim. Večkrat ga je hlapec posadil na konja, večkrat mu izročil voje, da je Janko vodil konje. To je bilo njegovo najljubše razveseljevanje. Če je bil pri kosilu, pa je zaropotal zunaj voz, hitro je bil pri oknu, da je videl konje. Najbolj všeč sta mu bila dva majčkена vranca, katera so imeli grajski otroci. Ti so se vozili sami z njima. Nič ni bilo treba hlapca. Sami so ju komatali, sami napregali, sami brzdali. Janko pa tega ni mogel. Strijčevi konji so bili preveliki zanj. Zato je zavidljivo gledal grajske, kedar so se peljali mimo strijčeve hiše. Sklenil je, da izve, kje se dobijo taki konjički. Potem pa ne jenja prej, da si kupi jednega. Če ne pojde drugače, hoče se učiti, da mu oče od veselja kupi enega murčka — kakor so se imenovali grajski vranci. Toda treba je najpreje zvedeti, kje se dobe. Janko popraša za to hlapca. Ta mu je razodel vže mnogo stvari, gotovo bo vedel tudi za murčke.

Nekega dne prične Janko hvaliti grajska murčka. Hlapec se mu smeje in pravi, da nista nič vredna. Za sto murčkov bi on ne dal strijčeve kobilice. To se je Jankotu vže za malo zdelo, da bi bili konjički, ki so mu tako všeč, tako malovredni. Pa pritajil je nejevoljico in povpraševal, kje so jih grajski kupili. Hlapec mu pove, da so jih privedli eigani.

Sedaj je Janko vedel zadosti. Vredni niso veliko, toraj ne bodo dragi. Treba je le še ciganov in murček bo moj, tako je sklepal in delal račun — brez gospodarja.

Kakor nalašč je pravila še tisti večer družina, da je videla na pašniku cigane. Janko je tako poslušal, da še sopsti ni mogel pravilno. Prašal je samo, ali imajo tudi konje. „Seveda, potrđi hlapec, same murčke.“

Drugi posli niso vedeli, zakaj da hlapec laže Jankotu. Zakaj nobenega murčka niso videli. Povedati pa vendar ni hotel nihče Jankotu, da se hlapec norčuje. Vedeli so, da ima hlapec vže kako hudomušno za ušesi, da bode speljal Jankota. Zakaj ta je bil družini marsikedaj tudi v nepokoj. Zato so mu pa privoščili, če mu je hlapec včasih ponagajal.

Janko gre spat. Ali dolgo ni zaspal in premišljal je, kako bi kupil murčka. Imel je dva srebrnika. Jeden srebrnik je dobil od očeta, drugi od strijca. Morda za ta dva dobim murčka. Sklenil je, da poskusi, naj bode, kar hoče. V tem je zaspal. Celo noč se mu je sanjalo, kako vprega murčka, kako jaha in vozi z njim. Drugo jutro se pa izmuza iz hiše, da ni nihče vedel, kedaj. Šel je naravnost na pašnik k ciganom kupovat murčka. Tiščal je srebrnika v žepu. Večkrat ju je pogledal in smilila sta se mu, da prideta v eiganske roke. Ali murček je le murček, in premagala ga je želja do konjička, da mu ni bilo za denar.

Cigani so kuhali zajutrek, ko pride Janko na pašnik. Pred šotorom je ležal star cigan. Njegova žena je pestovala malo dete — črnega eigančka. Mlada eiganka je pa nesla vode v vrču h kotlu, pod katerim je gorel ogenj. Janku je upadlo srce in skoro jo je popihal nazaj. Ali murček mu je bil tako pri srei, da je premagal strah in se bližal ciganom. Videl je dva konja, vranca in belca. Vranec se je pasel, belca je pa držal za uzdo cigan in se pripravljaj, da ga opravi za pot. Murčka Janko ni videl. Toda mislil je, da ga imajo v šotoru. Tak konjiček se ne sme po noči pasti zunaj; lahko se izgubi ali pa zajde v nevarnost.

Približal se je trepetaje k šotoru. Sreče mu je tolklo in komaj, komaj je mogel povedati ciganu, ki je malomarno slonel na svoji torbi in kadil tobak, da kupuje murčka, če mu ga prodajo.

„Koliko imaš denarja?“ praša ga cigan. Vsi drugi pa obstopijo in zvedavo gledajo Jankota. Ta vzame srebrnika iz žepa. Bila sta kar potna, tako ju je stiskal in menceal v žepu. Pokaže ju ciganu in pravi:

„Toliko dam za murčka.“

Cigan stegne roko po denarji in zadovoljno pokincea. Potem reče mali ciganki, naj gre v šotor po murčka. Janko si misli ves srečen: sedaj ga bom pa kar zajahal in bom prijezdil domov. Potem naj pa le hlapec zabavlja. Še pogledal ne bom več drugih konj in nič več ga ne bom prosil, da bi se vozil z njim in da bi me deval na tiste visoke, nerodne konje.

Toda kako je Janko debelo gledal, ko mu prinese ciganka — škorcea mesto konjička. Janko se brani in pravi, da hoče konja, ali pa denar; toda vse zastonj. Cigan zroji nad njim, češ, ali se bo norčeval in kupoval tak dečak konje pa za tak denar. „Tu imaš murčka! Temu škorecu je murček ime. Zna tudi govoriti mnogo besedij. Vzemi ga in molči, če ne, ne dobiš ne denarja ne murčka, da boš vedel, kedaj si se hotel norčevati z nami.“

Kaj je hotel Janko. Stisnil je ptiča pod pazduho in ves poparjen zapustil cigansko taborišče ter šel domov. Doma pa ni povedal strijeu, da je kupoval konje; rekel je, da je škorcea vjel na pašniku. In zares je bilo verjetno; ker škorec se je držal Jankota in vedno frčal za njim ter izgovarjal neumljive ciganske

besede. Jankota je pa pekla vest, ker je zapravljal za škorce ves denar in ker ni prašal preje strijca za svèt ter rajši verjel porednemu hlapcu in ravnal po svoji pameti. Ali s tem še ni bilo konec njegove nesreče. Škorec murček je bil silno razposajen. Jankotu je delal še hude priglalice.

(Dalje prihodnjič.)

Sirota.

Ostalo dete je samo,
Samo na tužnem svetu,
Na pol golo, — oko solzno, —
V gomilo zre — k očetu.

Na grobu joka in ihti,
Roke k molitvi sklene,
Pobesi glavo in molči,
Kot evetka, kadar vene.

Pred letom dnij, ah, mamó so
V gomilo zakopali
In zraven nje očeta so
Pred tednom dnij dejali.

In Bog je videl to gorje,
Sirote se usmili, —
Zaspalo v joku dete je
Na mamini gomili.

Sirota sama — kam ne ve, —
Le k svojim na gomilo,
K očetu, k mami dete gre,
Da žalost bi utešilo.

Sanjalo sanje je sladke,
Da prišlo je k očetu,
Da mamó ljubo zopet zre,
Vso lepšo kot na svetu.

Na nebu mesec je sijal
In zvezde so svetile, —
Otrok je smrtno spanje spal,
Vse tuge so minile.

Lovšin.

Spomini iz otročjih let.

(Piše Ludovik Črnej)

3. Pod lastno streho.

Dežnik, dežnik, to je pravo veselje otročje! Kaj ne, da? O, saj vem, kako rad sem ga jaz imel. Ako se je le kak obláček prikazal na nebu, vže sem prosil za dežnik. Ne sicer, da bi se bil deža bal, ampak — kar takó! Kaj prida mi niso dali v roke in — prav so imeli!

Z odprtim dežnikom sem navadno željno pričakoval deža. Večkrat sem zastonj upal, a včasí se je le ulilo. Oj, to je bilo veselje zame! Nad glavo mi je ropotalo, krog mene se je kar kadilo, a meni le ni mogel dež do živega.

Pod platneno streho sem bil zadovoljnejši, nego marsikateri bogataš v svoji palači.

No, v časi se mi je pa tudi z dežnikom slabo godilo — kedar je bil namreč hud veter. Izpustil bi ne bil dežnika za vse nič ne, strahovati ga pa tudi nisem

mogel. Tako sva se pač kotala jeden preko drugega, da so dežniku kar rebra pokala!

In kaj se mi je nekoč pripetilo! Veter potegne in kakor bi trenil, bil je dežnik narobe, veste tako, da je bil sedaj kotlu podoben. Moji ljubi, to je bila nadloga! Vse moje prizadevanje, obrniti ga na pravo stran, bilo je brezuspešno. Oba z očetom sva ga uredila z velikim naporom, a mati so se kregali, češ: „Ali ga moraš povsod s seboj vlačiti!“

Kljubu vsem neprilikam ostal sem še vendar dežniku prijatelj. Počasi je pa to prijateljstvo pojemale in se celó izgubilo in, dasi imam sedaj lep dežnik, ne maram ga posebno.

Tem rajši pa se še vedno spominjam, kako srečen sem bil včasih „pod lastno streho.“

4. Moj „koštrun.“

Zame so ga bili oče kupili. Takrat je bil še majhno in ponižno jagnje, počasi pa sta mu zrasla rogova in postal je koštrun, pravi koštrun! Hudobnež ni hotel nič vedeti, da sem prav za prav jaz negov gospodar: kjerkoli me je le zagledal, zagnal se je v me, da sem zletel, kakor sem bil dolg in širok, — ako se mu nisem o pravem času izognil. Dasi me je pa včasih do dobra nabutal in po blatu povaljal, vendar nisem mogel biti brez njega.

Ko so bili v jeseni postavili okoli vrta turščine kopice, igrala sva s koštrunom prave „manevre“ — velike vojaške vaje. Jaz sem se skrival za kopicami, on me je pa iskal. Ko je že bil blizu, odbežal sem drugam, a on za menoj. Tako sva se kratkočasila in delala škodo na obleki in turščini. Očetu pa se je že vsega preveč zdelo in ker jih je še koštrun nekoč nenadoma prevrgel, moral je o „vseh svetnikih“ smrt storiti.

Jaz sem se takrat ves dan zanj pre jok al, a ko je prišel drugi dan o poldne pečen na mizo, potolažil sem se in si mislil: zakaj si pa bil tako hudoben, sicer bi še bil lahko dolgo živel!

5. Lepe sanje.

Prijetne sanje dobro de jo človeku, a hude sanje niso kaj prida, posebno za otroke ne. Meni so se včasih sanjale tako strašne reči, da sem iz vsega grla kričal in da sem hotel kar praskniti iz postelje. Zato so me mati naučili, da se moram zvečer pri molitvi ljubemu Bogu in angelju varhu posebno priporočati in ju za mirno spanje prositi. To je pomagalo. Kedar sem bil prav iskreno opravil svojo večerno molitev, spal sem navadno ali brez sanj, ali pa sem sanjal kaj prijetnega. Nekoč pa sem imel posebno lepe sanje.

Poslušajte!

Sanjalo se mi je, da sem sedel na dvorišči v svojem vozičku. Kar zašumi nekaj in po zraku priletite dve krasni stvarci. Bili ste lepši nego najzaljše dete, svetili ste se kakor poldansko solnce in imeli ste peruti, zlate peruti. Takoj sem ju spoznal, in tudi vi ste že morda uganili, da sta bila angeljčka.

Ves zamaknen se niti ganiti nisem upal, angeljčka pa sta prišla za oje in — hajd z menoj!

To vam je bila vožnja! Po bliskovo je šlo, kar tako po zraku. In mislite li, da sem se kaj bal? Nič, celó nič me ni bilo strah, saj sta me vozila — angeljčka. Krog mene je bilo samo pisano, duhteče cvetje, a pod menoj je migljalo brez števila svitlih zvezd. Oj, da bi vam mogel vsaj nekoliko popisati, kako lepo je bilo! — Bili smo v raji ali vsaj blizu raja, kar skočita angeljčka v voziček, jaz pa pred oje. In zdelo se mi je, da imam tudi peruti, tako so brnela kolesca za menoj po gladki stezi. Ko sem se pa ozrl, nisem li še zgubil svojih prijateljčkov, zmanjkalo mi je sveta pod nogami, in kakor bi bil zares priletel iz nebes na zemljo, telebnil sem — iz postelje na tla!

Mati so se ustrašili, češ da sem se ubil, tako je zaropotalo, a jaz se nisem celó nič udaril — varovala sta me angeljčka!

Za lepe sanje mi je pa bilo neizmerno žal: prekratke so bile!

Vedno sem upal, da se mi povrnejo in — še sedaj upam — — —

(Dalje prihodnjič.)

Deklica in golobček.

„**O**j golobček, kru, kru kru,
Prišla zopet sem domu.
Zdaj te bodem nahranila,
Zrnja, kruha podelila.“

„Sedi mi na prstek, glej!
Kaj je novega povej!“
Ptiček se na prstku ustavi,
Deklici takole pravi:

„„Oj Maríca, kru, kru, kru,
Vrhu starega gradu
Danes sem samotén skakal,
Tebe iz učilne čakal.““

„„Kar zaslišim: „Fi, fi, fi!“
Strah mi ude spreleti.
Jastreb je nameril name,
Da siroto me ujame.““

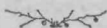
„„Hitro sem pobegnil plah,
Vzlet podkrepil mi je strah.
Silno sem tedaj se tresel,
A življenje sem unesel.““

„Oj golobček, ti, ti, ti,
Glej, kaj lahko se zgodi!
Rekla sem: Doma ostani
Sam nikamor se ne gani!“

„Če te jastreb bo ujel,
Belo perje ti bo izplel;
Vzel ti bo življenje lepo,
Ker v nevarnost hodiš slepo.“

Angel varih se smehlja,
Deklici na sree šepeta:
„Glej, da sama izpolnuješ,
Kar golobcu ukazuješ!“

Naum.

Semena za rajski vrt.

11. Srcé — oltar.

Tvoja duša, ljubo dete,
Bodi, kakor lep oltar;
Nanj polagaj misli svete,
Grešnih mislij nikedar.

Voščenice v belem krogu
Na oltarji plamené,
Želje, dvigajoče k Bógu
V prsih tvojih naj goré.

A ljubezen do Očeta,
Ki prebiva vrh nebá,
Tá nad vse ti bodi sveta,
Bodi — večna luč sreá.

Anton Medved.

12. Kratek pa lep nagrobni govor.

Pred nekaterimi leti je neki hlapec padel v globoko klet in si je tako prebil čepinjo na glavi, da je bil v jedni uri mrtev. S svojim zaslužkom je podpiral svojo staro mater v bližnji vasi in nekoliko dni pred smrtjo ji je poslal še 30 goldinarjev. Seveda je prišla dobra mati tudi k pogrebu.

Ko je mašnik dokončal navadne molitve ob grobu, pristopila je uboga ženica ter jokaje rekla: „Bog ti povrni vse, kar si mi storil!“ — Tak pogrebni govor je zlata vreden pri Bogu in pri ljudeh.

13. Trojni pogled.

Nekega pobožnega moža so vprašali, kako je mogoče, da vkljub vsem britkostim je vendar vedno vesel in zadovoljen. Blagi mož odgovori: „Na svoje oči dobro pazim, kajti vse hudo pride v srce po čutilih, pa tudi vse dobro!“ In ko ga še vprašajo, kako to zvršuje, odgovori: „Vsako jutro obrnem oči na te-le tri reči: 1. Ozrem se proti nebu in se spomnim, da pravi namen mojega življenja in prizadevanja je tamkaj gori. 2. Pogledam na zemljo in pomislim, kako malo prostora je treba, da kdaj dobim v nji svoj grob. 3. Slednjič se ozrem okrog sebe in premišljam množico onih, katerim je še hujše nego meni. — Tako se tolažim v vsakem trpljenju in živim s svetom in ljudmi zadovoljen v Bogu.“

Listje in cvetje.

Kratkočasnice.

Oče: „Okrog severnega tečaja, Janko, je pol leta noč!“ — Janko: „Ojoj, ubogi nočni čuvaji!“

Nekega kmeta, ki je prodajal svojega konja, vprašajo, če je kaj bojazljiv; kmet odgovori: „Kar nič se ne boji; več nočij je bil čisto sam v hlevu.“

Učitelj: „Zakaj se živo srebro vzdiguje kvišku, če postavimo gorkomer v vročo vodo?“
Učenec: „Zato, ker mu je spodaj prevroče.“

Uganke in šaljiva vprašanja.

1. Kdo lahko gre, če se mu naloži težko breme; ako se mu pa teža odzeme, ustavi se takoj in počiva?

2. Če ima jeden ves čas srečo na svetu, če je v milosti božji in pride po smrti v nebesa; kaj je vendar še veliko boljše?

3. Katera reč nima začetka in ne konca?

4. Komu smeš najbolj brez skrbi zapati kako skrivnost?

5. Kje se tat ne more pregrešiti zoper sedmo zapoved?

6. Kateremu človeku se ni treba bati, da bi padel?

(Odgonetke v prihodnjem listu.)

Odgonetke ugank in šaljivih vprašanj v št. 9.:

1. Snedeno. 2. Nikjer. 3. Polž. 4. Na kožo (dlako). 5. Ruski car nima v mojem žepu ničesar. 6. Kukavica ne kuka „dopoldne,“ marveč „kuku.“

Rešitev rebusa v 9. „Vrtčevem“ listu:

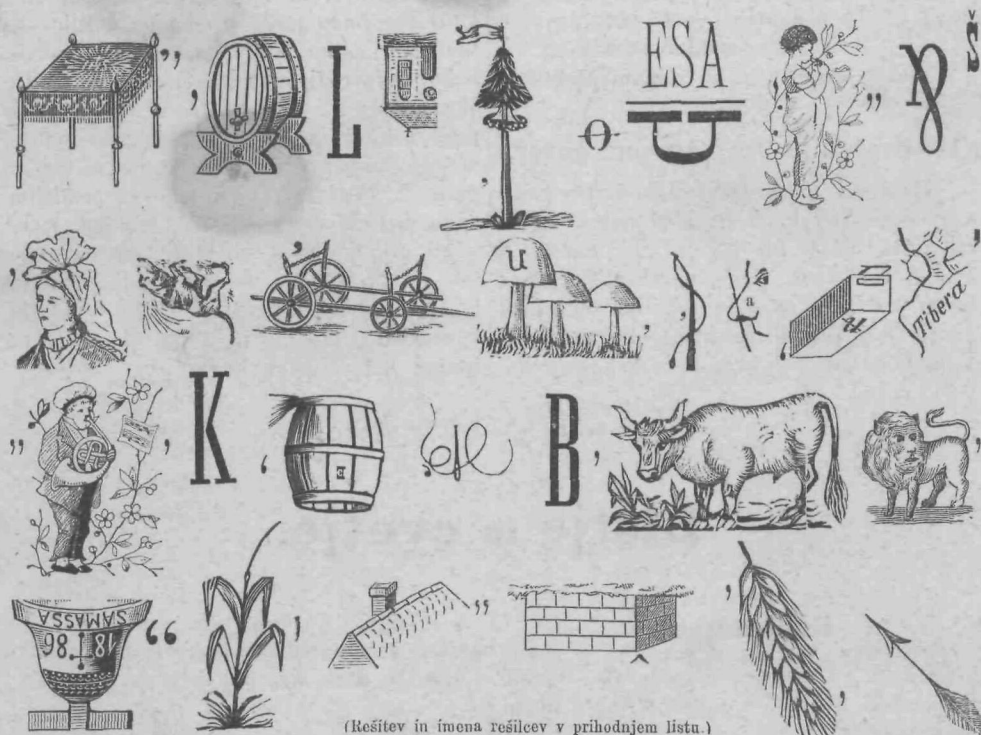
*Bratje, čudne vence spleta
Tukaj nam odmerjen čas;
Srečo vrhu sreč obeta,
Pa do groba stiska nas.*

Rešili so ga: gg. J. Inglič, šolski vodja v Idriji; Ivana in Amalija Sket v Dramljah; Mirko in Filomena Kosi, učit. pripravnika, Ivan Kosi, učitelj in Milka Pire učiteljica, vsi pri sv. Lenartu nad Vel. Nedeljo; H. Robinšak, b. uradnik, Matija Pöcl, krojač v G. Radgoni; Matej Vurnik, orglavec v Kresnicah; Fr. Gruden, trgovec v Sp. Retjah; Tonček Šlamberger, učenec III. razreda v Ljutomeru.

Popravek: V 9. listu, str. 159 se je v 14. vrsti odzgodaj, v desnem opredelku za besedo „milijona“ po pomoti izpustilo: „marveč samo 365 črtic, in ko bi jih naredil vsak dan tisoč, tudi še ne bi imel milijona,“ kar naj blagohotni čitatelj sam popravi.

Rebus.

(Priobčil Josip Strossmayer.)

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji za vse leto 2 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 30 kr. Napisi: Upravništvo „Vrtčevo“, sv. Petra cesta št. 6. — Uredništvo sv. Petra cesta št. 76, v Ljubljani.

Izdajatelj in urednik **Ant. Kržič**. — Založnica **Ivana Tomšič**. — Natisnila Klein in Kovač v Ljubljani.